

[Poznávání toho, co není]

Ladislav Hejdánek

◆ diktát, česky, vznik: 29. 4. 2009

◆ dictate, Czech, origin: 29. 4. 2009

[Poznávání toho, co není]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini Pro 3 preview]

29. dubna 1989, diktát.

V jistém smyslu dost předsudečně máme v naprosto převážném počtu nebo množství za to, že poznávat a zkoumat můžeme jenom to, co jest, a že naproti tomu to, co není, zkoumáno být nemůže. Tak to zastávají zejména přírodovědci. A právě z přírodovědy od jistých spíš novověkých dob to pronikalo stále víc do obecného povědomí, tedy do široké společnosti, a velice se o to zasloužilo zejména osvěcenství. Které sice vlastně nic nového nevymyslelo, ale rozhodlo se – nebo ti lidé, kteří tam byli, se rozhodli – šířit nové myšlenky, s kterými přišla nová doba v osobách dost ojedinělých nebo jenom úzkou vrstvou intelektuálů představujících vědců, vědců spíš než filosofů. Jednak v *kartezianismu* v kontinentálním proudu a *empirismu*, takzvaném *empirismu* v tom proudu anglosaském. Proč tohle jsem nazval předsudečným přístupem? Inu proto, že ani sami, a dokonce vědci, kteří se zabývají tak exaktními obory, jako je fyzika a chemie samozřejmě, ale jistě také přírodovědci, kteří se zabývají, se proti tomu hrubě proviňují. A vlastně si toho nejsou ani pořádně vědomi. Když uvážíme, co dělá například astrofyzika, kosmologie astrofyzikální, tak ta se přece zabývá převážně tím, co už není. Všechny signály všeho druhu, které k nám přicházejí, mají za sebou jednak velký čas té doby, co k nim došlo nějakým procesem. A zejména nám přinášejí jakési zprávy, které musíme rozluštit, a my je luštíme tak, že je nepoznáváme jenom je samé a pro ně samé, nýbrž my na základě těchto signálů konstruujeme, k čemu kdysi dávno došlo s největší pravděpodobností. Vytváříme jakési celé teorie kolem toho a zabýváme se procesy a událostmi, ke kterým docházelo ne před jenom miliony, ale miliardami a možná víc než desítkou miliard let. Takže naše zkušenost, kterou jsme náležitě nezvážili a nereflektovali, neanalyzovali, neuvědomili jsme si dost dobře, co to vlastně děláme, se zabývá něčím, co není, a co dokonce už strašně dávno není, co už miliardy let není. Takhle bychom to mohli ukazovat i v jiných oborech. Zatím přestávka.